

Feitenkaart niet-gebruik van de algemene bijstand in Rotterdam

Niet-gebruik: 28%

28% van de Rotterdammers die op 1 oktober 2020 recht hadden op een (aanvullende) bijstandsuitkering, maakte hiervan geen gebruik. Het niet-gebruik in Rotterdam ligt wat lager dan in heel Nederland; hier ligt het op 34%.

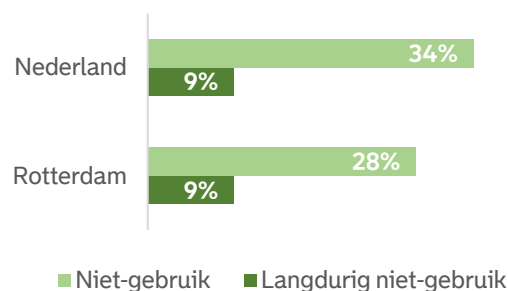
Niet-gebruik vooral bij Rotterdammers met een inkomen onder de bijstandsnorm

Niet-gebruik zien we vooral bij Rotterdammers die al een inkomen hebben, maar dit inkomen bevindt zich onder de bijstandsnorm. Zij maken geen gebruik van hun recht op een aanvullende uitkering. Hoe dichterbij dit inkomen bij de bijstandsgrens ligt, hoe hoger het niet-gebruik (zie figuur 2). Binnen de groep rechthebbenden met een inkomen uit werk is het niet-gebruik vooral hoog onder zelfstandigen: minder dan tien procent van de rechthebbende zelfstandigen ontvangt een bijstandsuitkering. Van de rechthebbenden zonder inkomen maakt 8% geen gebruik van de bijstandsuitkering.

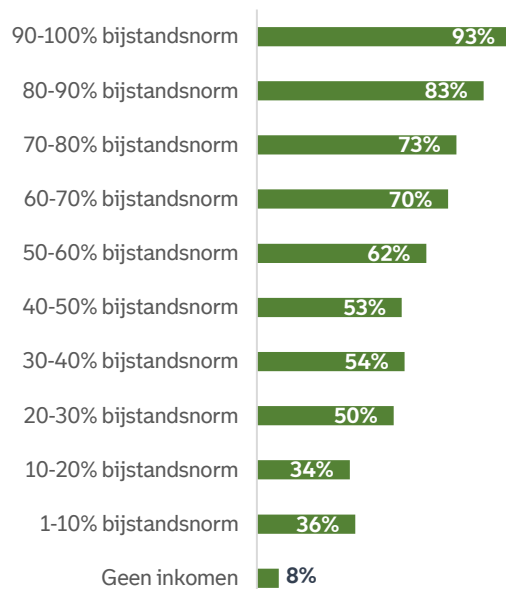
Een derde deel van de niet-gebruikers maakte langer dan een jaar geen gebruik van het recht op bijstand; dat brengt het langdurig niet-gebruik op 9% (zie pagina 3 van deze factsheet). Langdurig niet-gebruik zien we vooral bij huishoudens die al een (relatief hoog) inkomen hebben, en veel minder bij huishoudens zonder inkomen.

In Rotterdam hebben in vergelijking met het landelijke beeld relatief veel rechthebbenden geen enkel inkomen; bij deze groep ligt het niet-gebruik laag. Mede hierdoor is het percentage niet-gebruik in Rotterdam lager dan in heel Nederland.

Figuur 1
Niet-gebruik van de algemene bijstand

Figuur 2
Niet-gebruik naar hoogte van het inkomen ten opzichte van de bijstandsnorm

Niet-gebruik hoog bij werkenden en zelfstandigen

- ◆ Net als in heel Nederland is het niet-gebruik onder zelfstandigen het hoogst: 9% van de recht-hebbende zelfstandigen maakt gebruik van de bijstand.*
- ◆ In absolute aantallen vormen werknemers de grootste groep rechthebbenden met inkomen. Van hen maakt 65% geen gebruik van de bijstand: dit is vergelijkbaar met het percentage in heel Nederland.

Niet-gebruik hoog bij (thuiswonende) jongeren

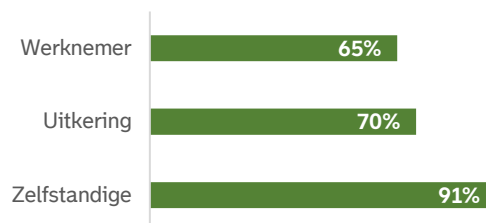
- ◆ Het niet gebruik van jongeren ligt bijna op 60%. Er zijn echter in verhouding weinig jongeren die recht hebben op een uitkering: qua aantallen gaat het dus om een relatief kleine groep.
- ◆ Het niet-gebruik van thuiswonende jongeren ligt nog wat hoger op 73%. Ook hier gaat het om een relatief kleine groep in aantal.
- ◆ Rechthebbenden van 27 t/m 36 jaar oud vormen qua aantallen de grootste groep niet-gebruikers in Rotterdam en in Nederland. Van hen maakt ruim 40% geen gebruik van het recht op bijstand.

Alleenstaanden vormen de grootste groep niet-gebruikers

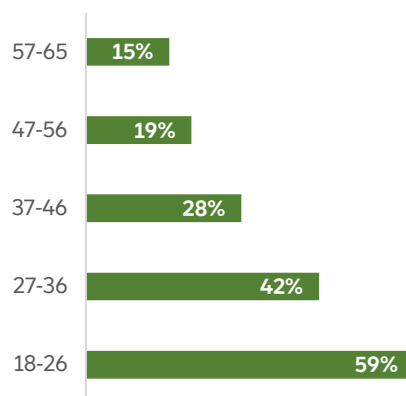
- ◆ Rechthebbende huishoudens met kinderen maken vaker gebruik van de bijstand dan huishoudens zonder kinderen.
- ◆ In absolute aantallen vormen alleenstaanden de grootste groep rechthebbenden en ook de grootste groep niet-gebruikers. Het beeld naar huishoudsamenstelling is in Rotterdam grotendeels gelijk aan dat in Nederland.
- ◆ Bij alleenstaanden en alleenstaande ouders ligt het percentage niet-gebruik in Rotterdam lager dan in heel Nederland.

* Mogelijk ontvangt een deel van hen wel een Bbz- of IOAZ-uitkering. Deze uitkeringen voor zelfstandigen zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

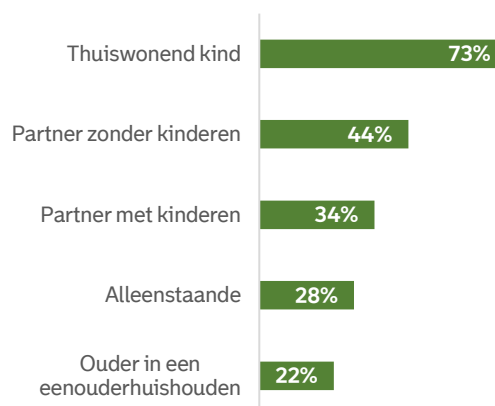
Figuur 3
Niet-gebruik van huishoudens met inkomen naar bron van inkomen

Figuur 4
Niet-gebruik naar leeftijd

Figuur 5
Niet-gebruik naar positie van de persoon in het huishouden

Langdurig niet-gebruik (langer dan een jaar): 9%

Een derde deel van de niet-gebruikers maakte langer dan een jaar geen gebruik: dat brengt het langdurig niet-gebruik op 9%. Dit is gelijk aan het langdurig niet-gebruik in Nederland.

- ♦ Langdurig niet-gebruik komt naar verhouding vaker voor bij mensen met een inkomen anders dan bijstand, met name als het inkomen dichterbij de bijstandsgrens ligt.
- ♦ Langdurig niet-gebruik zien we minder vaak onder jongeren, maar vaker onder personen vanaf 36 jaar
- ♦ Langdurig niet-gebruik zien we relatief vaker bij huishoudens met kinderen. Bij thuiswonende kinderen ligt het langdurig niet-gebruik wat hoger dan in heel Nederland

Factoren die bijdragen aan niet-gebruik

Uit een literatuuronderzoek komt een aantal factoren naar voren die bij rechthebbenden, beleid en uitvoering kunnen bijdragen aan niet-gebruik van inkomensondersteuning:

Bij rechthebbenden

- ♦ Gebrek aan kennis
- ♦ Verkeerde inschatting van recht
- ♦ Afweging of de kosten opwegen tegen de baten (de zogenoemde *trade-off*)
- ♦ Houding tegenover inkomensondersteuning:
 - Schaamte
 - Stigmatisering
 - Opvattingen binnen sociaal netwerk of *peer group*

Op beleidsniveau

- ♦ Generieke versus selectieve regelingen
- ♦ Complexiteit, bijvoorbeeld middelentoets
- ♦ Onduidelijke (communicatie van) rechten
- ♦ Initiatief van aanvraag bij de burger

In de uitvoering

- ♦ Administratieve passiviteit: *'take it or leave it'*
- ♦ Voorlichting en communicatie
- ♦ Menging hulp- en controlefunctie
- ♦ Wijze van klantcontact: digitaal of face-to-face
- ♦ Hoogte caseload
- ♦ Tijd tussen aanvraag en toekenning
- ♦ Diagnostiek is niet altijd voldoende, waardoor financiële problemen niet worden herkend
- ♦ Te weinig kennis bij de uitvoering
- ♦ Samenwerking met organisaties in de stad bij bekend maken en aanvraag van voorzieningen

Aandachtspunten die niet-gebruik kunnen tegengaan

- ♦ Focus op moeilijk bereikbare groepen: zelfstandigen, jongeren, Europese arbeidsmigranten, werknemers met inkomen uit loondienst en laagopgeleiden
- ♦ Actief benaderen en actief samenwerken met maatschappelijke organisaties
- ♦ Vereenvoudig procedures en minimaliseer wachttijden
- ♦ Verbeter de omgang met burgers en herstel het vertrouwen in de overheid
- ♦ Bevorder kennis van regelingen bij de uitvoering
- ♦ Maak ruimte in de caseload voor advisering en samenwerking met ketenpartners in voorlichting en verwijzing.

Auteurs

Renske Hoedemaker, Hetty van Kempen, Daan Schmitz, O&S Amsterdam
Frans Moors, Annemarie Reijnen, Toine Wentink, OBI Rotterdam

Datum

20-7-2023

Meer informatie

Het volledige onderzoeksrapport is te vinden op onderzoek010.nl en op onderzoek.amsterdam.nl.
Vragen over deze feitenkaart kunt u mailen naar fcm.moors@rotterdam.nl.